

BA_10 NOVĚJŠÍ DĚJINY POLSKA A LITVY 1569-1918

Halina Beresnevičiūtė-Nosálová, PhD

Konzultační hodiny: po předchozí domluvě emailem nebo po hodině

Syllabus

Anotace: Cílem tohoto kurzu je popsat rané novověké a novověké dějiny v zemích Polského království a Litevského velkoknížectví v kontextu baltského regionu. Chronologický tento kurs pokrývá period od Lublinské unie do druhé světové války. Přednášky a semináře identifikují různé tendence politického, sociálního a kulturního vývoje v Baltickém regionu a prezentují historii Polských a Litevských zemí jako scénu konfliktů a interakcí těchto tendencí. Část tykající se raného novověku se koncentruje na problémy šlechtického republikánského systému a kultury mezi vzrůstajícími absolutními velmocemi, zejména Švédskem, Ruskem a Pruskem. Část tykající se formování moderních národů a států také se zamíří na otázku přeměn a kontinuity místních republikánských a multikulturních tradic.

HODNOCENÍ:

Možnost 1: Referát na zadané téma podle doporučené historické literatury, a jeho prezentace v semináři (maximálně 5 bodů), aktivita v seminárních diskusích (maximálně 5 bodů) a závěrečná zkouška: písemná odpověď na dvě zadané otázky (maximálně 5 bodů).

Možnost 2. pouze pro předem omluvené studenty na zahraničních stážích: písemné zpracování povinné četby a literatury pro referáty z 3 témat (5 stránek s odkazovým aparátém každý, maximálně 10 bodů) a závěrečná zkouška: písemná odpověď na 2 zadané otázky (maximálně 5 bodů).

K získání kreditu je nutno získat minimálně 12 bodů.

Témata a rozvrh přednášek:

20.09. Úvod, zápis k referátům.

27.09 Vznik Republiky obou národů. Politický systém a politická kultura.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, Praha 2006, 79-85. Marcell Kosman: *Dějiny Polska*. Praha 2011, 114-142.

Referáty:

- 1) Józef Andrzej Gierowski: *The Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th Century. From Anarchy to Well-Organised State*, Kraków 1996, 5-24.
- 2) Zigmantas Kiaupa: „Lithuania on the road to progress and reform“ in *The history of Lithuania*, Vilnius 2001, 124-151 (číslování může se lišit dle vydání).

- 3) Anna Grzeszkowiak-Krwawicz: "Svoboda jako základní princip zřízení Rzeczpospolité" in Maciej Ruczaj (ed.): *Jagellonské dědictví: Kapitoly z dějin středovýchodní Evropy*, Brno 2012, 51-66.
- 4) Jan Květina, *Mytus republiky*, Červený Kostelec: Pavel Mervart 2019, 51-157. Veronika Chupáňová

04.10. Válečná výzva absolutizmu. Války se Švédskem a Ruskem. Překážky k válečné a správní reformě.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 90-95. Marceľi Kosman: *Dějiny Polska*, 143-165.

Referáty:

- 1) Józef Andrzej Gierowski: *The Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th Century*. 42-60
- 2) Tamtéž, 61-87
- 3) Tamtéž, 87-104
- 4) Jan Květina, *Mytus republiky*, Červený Kostelec: Pavel Mervart 2019, 158-204

11.10. Sociální a hospodářský neúspěch republikánského systému. Socioekonomické kořeny klientelizmu a neformální struktury politické moci. Zmocnění feudálního otroctví a hospodářský úpadek.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 85-90, 98-99. Marceľi Kosman: *Dějiny Polska*, 170-183

Referáty:

- 1) Józef Andrzej Gierowski: *The Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th Century*, 31-53. Tereza Bláhová
- 2) Tamtéž, 105-134.
- 3) Antoni Mączak: *Nierówna przyjaźń*, Wrocław 2003, 159-185. Doplňující zadání pro referenty č. 3. a 4.: Nerovné přátelství a klientelismus dle knihy Petra Maří: *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.
- 4) Antoni Mączak: *Nierówna przyjaźń*, 185 – 207. Doplňující zadání pro referenty č. 3. a 4.: Nerovné přátelství a klientelismus dle knihy Petra Maří: *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.
- 5) Jan Květina, *Mytus republiky*, Červený Kostelec: Pavel Mervart 2019, 205-300. Kateřina Veselá

18.10. Život multikulturní společnosti. Náboženská tolerance a náboženské konflikty. Boj ve školství: protestantské, katolické a pravoslavné školy.

Povinná četba:

Norman Davies: *Polsko. Dějiny národa ve středu Evropy*. Praha 2003, 261-320. Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 95-101.

Referáty:

- 1) Miloš Řezník: *Pomoří mezi Polskem a Pruskem*, Praha 2001, 49-74, Lenka Ilenčíková
- 2) Tamtéž, 75-109 Michaela Požarová
- 3) Postavení Židů a cizinců v městech Polska a Litvy dle knihy Jaroslava Millera: *Uzavřená společnost a její nepřátele. Město středovýchodní Evropy 1500-1700*, Praha 2006.
- 4) Náboženské konflikty a tolerance v městech Polska a Litvy dle knihy Jaroslava Millera: *Uzavřená společnost a její nepřátele. Město středovýchodní Evropy 1500-1700*. Serafím Lobazov

25.10. Období reforem ve věku Osvícenství. Rozdělení Republiky obou národů.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 101-7, Marcelli Kosman: *Dějiny Polska*, 184-200.

Referáty:

- 1) Józef Andrzej Gierowski: *The Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th Century*, 147-190,
- 2) Tamtéž, 191-222
- 3) Tamtéž, 223-264
- 4) Miloš Řezník, *Za naši a vaši svobodu. Století polských povstání (1794-1864)*. 88-159. Nikola Kleinová

01.11. Politika Ruska a Pruska v rozdělených severo-východních zemích Polska a Litvy. Vliv politických poměrů na formování národů.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 108-111. Marcelli Kosman: *Dějiny Polska*, 203-225

Referáty:

- 1) Miloš Řezník: *Za naši a vaši svobodu. Století polských povstání (1794-1864)*, 160-188. Magdalena Bochanová
- 3) Norman Davis: *Polsko: Dějiny národa ve střední Evropě*, 161-167, 228-260. Nikola Havránková
- 4) Jan Křen: *Dvě století střední Evropy*, Praha 2005, 187-207. Simona Šimůnová

08.11. Modely „Národního obrození“. „Revoluční“ tradice a tradice „organické práce“ v polských a litevských národních hnutích.

Povinná četba: Norman Davis Polsko: *Dějiny národa ve střední Evropě*. 168-175, Halina Beresnevičiūtė-Nosálová, *Litva*: 111-114, 117-120, Marcelli Kosman *Dějiny Polska*, 226-241.

Referáty:

- 1) Zigmantas Kiaupa: „Nineteenth-century Uprisings – the End of the Gentry’s Political Power“ in *The history of Lithuania*, 223-249 (číslování může se lišit dle vydání).
Valentina Monková
- 2) Tamtéž, „Period of the Book-smugglers – the Birth of the Modern Nation“, 249-276.
- 3) Miloš Řezník, *Za naši a vaši svobodu. Století polských povstání (1794-1864)*, 189-246.
Vojtěch Herman
- 4) Tamtéž, 247-299, Kristína Hertlová
- 5) Tamtéž, 300-356 Štěpan Bezůšek

22.11.

Rozpad stavovské společnosti. Způsoby a překážky společenské integrace. Sociální struktura národních hnutí v zemích bývalé Republiky.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 114-117, Jan Křen: *Dvě století střední Evropy*, 259-263. Michael Rapport: *Evropa devatenáctého století*, Praha 2011, 208-221.

Referáty:

- 1) Miroslav Hroch *V národním zájmu*. Knižnice dějin a současnosti, 1999,
- 2) Daniel Beauvois *Pochodzenie a wiedza: Szlachta a inteligencja polska w XVIII-XIX wieku v: Historia Europy Śródkowo-Wschodniej*, T. 2. 119-138.

29.11.

Výzva moderních nacionalizmů k multikulturní společnosti. Antisemitismus. Programy moderních politických stran v předvečer první světové války.

Povinná četba: Marcelli Kosman: *Dějiny Polska*, 242-246. Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*. 120-132. Luboš Švec, Vladimír Macura, Pavel Štol, *Dějiny Pobaltských zemí*. 147-156.

Referáty:

- 1) Michael Rapport: *Evropa devatenáctého století*, 308-333. Barbora Štefkovič

- 2) „Introduction“, in Brian Porter: *When Nationalism Began to Hate. Imagining Modern Politics in Nineteenth-Century Poland*, Oxford University Press 2000.

Sofia Smurová

06.12. Polsko a Litva mezi první a druhou světovou válkou: vnitřní politický vývoj, mezinárodní postavení a vztahy. Vilniuská otázka.

Povinná četba: Marceľi Kosman: *Dějiny Polska*, 246--300.

Referáty:

- 1) Polsko a Pobaltí v mezinárodním kontextu dle knihy Normana Daviese: *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*, Praha 2000. 915-1009. Anna Baštařová
- 2) Polsko a Pobaltí v mezinárodním kontextu dle knihy Jana Křena: *Dvě století střední Evropy*, 323-464. Oliver Leško

13.12. Litva mezi první a druhou světovou válkou: vnitřní politický vývoj, mezinárodní postavení a vztahy.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová: *Litva*, 132-146,

Referáty:

- 1) Politická situace v Litvě po převratu dle knihy Radky Lainové etc. *Diktatury v rukavičkách? Autoritativní režimy v meziválečném období*. Přemysl Šíma
- 2) Zigmās Kiaupa: „The Republic of Lithuania 1918-40“ in *The history of Lithuania*, 223-368 (číslování může se lišit dle vydání). Lukáš Rabinský